

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка)

Національної академії педагогічних наук України

Ничкало Неллі Григорівни

про дисертаційне дослідження Каплінського Василя Васильовича

«Система професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки у педагогічних університетах»

на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Проблема підготовки вчителя, його становлення і подальшого професійного розвитку завжди була, є нині й завжди буде актуальною в усьому світі, в Європі, й безумовно, в Україні. Незаперечним є те, що педагогічна освіта має бути пріоритетом у державній політиці. За академіком І. А. Зязюном, «вчитель, його майстерність, його таланти – невичерпне джерело багатства народу, який прагне до інтелектуальної, етико-естетичної культури в часи різних потрясінь і негараздів» (Filozofia mistrzowstwa pedagogicznego. Radom. 2009. - S. 13). Цей висновок видатного українського вченого філософа-педагога спонукає до роздумів і під час прочитання кожної докторської дисертації, присвяченої педагогічній освіті, а також у повсякденній науково - педагогічній діяльності.

Незважаючи на певні здобутки у дослідженні проблем професійного розвитку, саморозвитку і самореалізації майбутнього вчителя, професійно-педагогічної компетентності та культури особистості, професійне становлення студентів у процесі загальнопедагогічної підготовки в педагогічних університетах та вищих закладах освіти не було предметом комплексного філософського і психолого-педагогічного вивчення, досі не здійснювалося цілісне і системне теоретико-методологічне обґрунтування його засад.

У цьому контексті дослідження В. В. Каплінського є актуальним, своєчасним і прогностичним. На основі міждисциплінарного цілісного вивчення процесу професійного становлення майбутнього вчителя автор пропонує шляхи розв'язання цієї проблеми з урахуванням потреб особистості, суспільства та держави, відповідно до нових реалій сьогодення, нової парадигми освіти як системи фундаментальних методологічних принципів, що передбачають змістові й технологічні перетворення.

Дисертаційне дослідження здійснено відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (№ 0111U001620) – «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (№ 0115U002571). Тема докторської дисертації В. В. Каплінського затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 1 від 30.08. 2017 р.) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 26.09.2017 р.).

Обґрунтовуючи роль загальнопедагогічної підготовки у професійному становленні майбутніх учителів, дисертант у вступі слушно наголошує, що «останнім часом спостерігається тенденція недооцінювання окремими педагогічними університетами важливості, ролі і значення загальнопедагогічного аспекту професійної підготовки, її звуження здебільшого до вузькоспеціальної, спрямованої на підготовку майбутнього фахівця певного напрямку підготовки (математика, біолога, філолога), аніж учителя. Такий підхід спричиняє те, що в нашій державі критично бракує вчителів, які б гармонійно поєднували рівень спеціальної підготовки з високим рівнем загальнопедагогічної компетентності » (с. 31). Безумовно, ця думка є слушною й зумовлює необхідність об'єктивного аналізу сучасного стану підготовки педагогічного персоналу.

Досить кваліфіковано В. В. Каплінський визначає основні суперечності між об'єктивною потребою суспільства у підготовці компетентного вчителя, здатного до постійного самовдосконалення і забезпечення якісних результатів педагогічної діяльності впродовж усієї професійної кар'єри та недостатньою обґрунтованістю теоретичних підходів до професійного становлення студентів у процесі їх загальнопедагогічної підготовки; необхідністю досягнення європейської якості освітньої діяльності та відсутністю всебічно обґрунтованої моделі руху до неї; інтеграцією України до європейського освітнього простору, що потребує підготовки конкурентоспроможного на ринку праці педагога, та відсутністю новітнього

концептуально-методологічного обґрунтування ролі загальнопедагогічної підготовки у професійному становленні майбутнього вчителя; необхідністю суттєвого підвищення соціально-професійної значущості загальнопедагогічної складової педагогічної діяльності сучасного вчителя та низьким рівнем підготовленості педагогічних кадрів до забезпечення цих змін; потребами студентів у професійному становленні як суб'єктів педагогічної діяльності та відсутністю науково-методичної системи, яка б забезпечувала реалізацію цих потреб; належним станом розробленості сучасних концепцій професійного становлення майбутніх учителів різних спеціальностей та недостатньою визначеністю ролі й місця загальнопедагогічної підготовки у цьому процесі; освітньо-розвивальним і виховним потенціалом дисциплін педагогічного циклу і недостатнім рівнем його спрямування на професійне становлення майбутніх педагогів у процесі їх викладання; необхідністю становлення нової педагогічної парадигми освіти, що акцентує увагу на створенні умов для професійно-особистісного зростання майбутніх фахівців, та недостатнім упровадженням в освітній процес відповідних практично-орієнтованих технологій формування загальнопедагогічної компетентності як результату професійного становлення педагога; необхідністю створення сприятливих педагогічних умов для професійного становлення майбутніх учителів та недостатністю їх теоретичного обґрунтування і методичного забезпечення у педагогічних закладах вищої освіти (с. 32 – 33).

Про методологічну зрілість дисертанта свідчить обґрунтування поняттєво-термінологічного апарату наукового пошуку з урахуванням особливостей загальнопедагогічної підготовки, викладених в першому розділі. Підтримуємо авторський підхід до визначення мети дослідження, його провідної ідеї, концепції (методологічний, теоретичний й технологічний концепти), загальної та часткової гіпотез наукового пошуку (с. 34 – 37). З урахуванням специфіки професійного становлення майбутнього вчителя визначено вісім основних дослідницьких завдань (с. 34 – 35). Не викликає заперечень формулювання об'єкта дослідження та його предмета, обґрунтування методологічних і теоретичних засад дослідження, характеристика трьох груп дослідницьких методів та чотирьох дослідницьких етапів (2008-2019 рр.), а також експериментальної бази. Досить чітко і коректно у вступі представлено особистий внесок дисертанта (с. 44 – 45).

Звернемося до аналізу змісту п'яти розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Доречно зазначити, що дисертацію добре проілюстровано, в ній представлено 12 таблиць і 20 рисунків, що в основному характеризують проміжні і кінцеві експериментальні результати.

У *першому розділі* – «Концептуально-методологічні та теоретичні засади дослідження проблеми професійного становлення майбутнього вчителя в умовах педагогічного університету» – викладено результати теоретико-методологічного аналізу професійного становлення як найважливішого періоду самовизначення і самотворення фахівця. Тут проаналізовано філософські основи проблеми професійного становлення майбутніх вчителів (с.47 – 65), здійснено феноменологічний аналіз категорії «професійне становлення особистості студента» (с. 65 – 90), схарактеризовано концептуальні засади професійного становлення майбутнього вчителя в умовах входження України в європейський освітній простір (с. 90 – 110).

«Теоретичні основи загальнопедагогічної компетентності в системі професійного становлення майбутнього вчителя» – *другий розділ* дисертації, в якому обґрунтовано вибір категорії «загальнопедагогічна компетентність» як результат професійного становлення здобувача вищої педагогічної освіти та здатність особистості успішно (результативно, продуктивно, кваліфіковано) здійснювати професійну діяльність, що формується в процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу. Це стосується універсальних навчально-виховних умінь, котрі не залежать від предметної спеціалізації й зумовлюють успішність реалізації головних професійних функцій учителя – навчання, виховання і розвиток учнів.

Привернемо увагу до своєрідного стилю викладу теоретичного матеріалу у цьому розділі. Йдеться про деталізацію автором змісту ключових дефініцій з коректним посиланням на науковий доробок дослідників (с. 68 – 79). Це забезпечило можливість повного і чіткого визначення загальнопедагогічної компетентності як базової характеристики фахівця, єдності його теоретичної та практичної готовності до здійснення освітньої діяльності; складної, багаторівневої, стійкої особистісної структури, що формується на основі інтеграції теоретичних знань, практичних умінь, досвіду, розвитку педагогічних здібностей та важливих

для вчителя особистісних якостей, гармонійне поєднання яких впливає на професійне становлення вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки.

На основі аналізу компонентів загальнопедагогічної компетентності (мотиваційного, гностичного, діяльнісного та рефлексивного) автором визначено чотири критерії її сформованості (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-пізнавальний, діяльнісно-комунікативний, рефлексивно-оцінний) та чотири рівні професійного становлення майбутнього вчителя: початковий (низький), репродуктивний (базовий), реконструктивний (середній), творчий (високий). Цей розділ завершується характеристикою особливостей зарубіжного досвіду підготовки майбутніх учителів у контексті їх професійного становлення.

У *третьому розділі* схарактеризовано авторську модель системи професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки у педагогічному університеті. Її мета – обґрунтування логіки та послідовності педагогічних рішень і дій, що уможливлюють успішне формування у студентів загальнопедагогічної компетентності. Моделювання цієї системи спрямовувалось на вибір найкращого варіанту її майбутнього еталонного стану, котрий міг би забезпечити високий ступінь становлення педагога як професіонала. Це потребувало обґрунтування принципів моделювання змістового та процесуального компонентів цього процесу; розроблення діагностичних методик виявлення рівня професійного становлення студентів; визначення педагогічних умов забезпечення ефективної реалізації концепції професійного становлення майбутніх учителів.

У моделі знайшли враховано всі елементи системи: мета та завдання професійного становлення; методологічні основи побудови освітнього процесу у закладах вищої освіти, що забезпечують його спрямованість на формування загальнопедагогічної компетентності; зміст загальнопедагогічної підготовки та принципи, які впливають на ефективність цього процесу; структура загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя; сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і прийомів, необхідних для організованого і цілеспрямованого зовнішнього впливу на мотиваційно-ціннісну, вольову і поведінкову сфери особистості з метою подальшого професійного самовдосконалення; організаційно-педагогічні умови, що забезпечують

результативність професійного становлення студентів; етапи професійного становлення (професійно-орієнтувальний, процесуально-діяльнісний, рефлексивно-коригувальний), а також діагностична складова (критерії, показники загальнопедагогічної компетентності та рівні їх сформованості).

Як свідчать дослідницькі матеріали, авторська модель системи професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки уможливила цілісне бачення цього процесу, сприяла переходу до конкретного плану педагогічних дій щодо його проектування і реалізації на практиці, створила можливості для активного втручання в процес професійного становлення з метою його вдосконалення.

Професійне становлення педагога в сучасних умовах потребує створення відповідних умов та їх технологічного забезпечення, саме цим аспектам присвячено *четвертий розділ* дисертаційної роботи. Позитивне враження справляють рисунки до кожної з обґрунтованих умов, що узагальнюють їх зміст, особливості, спрямованість на забезпечення ефективності професійного становлення.

Першу умову автор цілком логічно пов'язує з необхідністю творчо підходити до мотиваційних ресурсів майбутнього вчителя й сприяти його подальшому мотиваційному розвитку і самовизначенню шляхом організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії в системі «викладач-студент». Як зазначає автор, це виявляється в демократичності їхніх дій у цілепокладанні, партнерстві щодо вибору шляхів реалізації визначених цілей. *Друга умова* – інтегрування теоретичної та практичної складових загальнопедагогічної підготовки за допомогою засобів, які спроможні «олюднити» теорію й забезпечити розуміння її значення в професійному становленні. Дослідник пропонує технологію використання професійно-педагогічних відео ситуацій. Такий підхід «ламає» у студентів негативні стереотипи про професію педагога, висвітлюючи її привабливі сторони й допомагає сконцентруватися на опануванні педагогічних дисциплін на основі принципу зв'язку з життям. Збагачення, поглиблення творчого потенціалу майбутнього педагога шляхом використання проблемно-педагогічних ситуацій – *третьою організаційно-педагогічною умовою* професійного становлення. Розвиваючи творчі здібності, креативні ситуації, запропоновані автором, одночасно посилюють

мотивацію, забезпечують практичне застосування педагогічної теорії, виступають засобом професійного самовиховання, формують рефлексивні вміння. У цьому контексті підкреслимо цінність навчального посібника «100 складних ситуацій на уроках і поза уроками: шукаємо рішення» (автор В. В. Каплінський), в якому студентам запропоновано для аналізу та розв'язання педагогічні ситуації шести видів.

Враховуючи те, що професійне становлення майбутнього вчителя відбувається не лише під час проведення аудиторних занять, автор визначає *четверту умову* – реалізацію освітньо-виховних можливостей позааудиторної роботи в контексті професійно-особистісного становлення фахівців. Ініційований В. В. Каплінським щорічний загальноуніверситетський конкурс педагогічної майстерності має потужний мотиваційний, пізнавальний, виховний та стимулюючий потенціал і проводиться за авторською методикою. Професійне становлення майбутнього вчителя не може бути завершеним процесом і досягти високого рівня без здатності студента свідомо та активно керувати своїми діями та поведінкою, задіюючи внутрішні механізми свого розвитку. Саме тому *п'ята організаційно-педагогічна умова* пов'язана з професійним самовихованням особистості майбутнього педагога. Результати цього наукового пошуку свідчать, що завдяки самовихованню студент зможе віднайти шлях свого професійного вдосконалення, поступово здійснюючи перехід на більш високий його рівень: зі стартового рівня – на базовий, з перетворення репродуктивної діяльності на базовому рівні в реконструктивну на середньому, поступово збагачуючи професійно-особистісний потенціал і зростаючи до найвищого творчого рівня.

У *п'ятому розділі* викладено результати експериментальної перевірки системи професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки у педагогічних університетах. Науковість і водночас коректність експериментального дослідження уможливлена чітким наскрізним баченням теоретичних підвалин та їх аргументованим використанням на кожному етапі експерименту. На основі вивчення дослідницьких матеріалів ми дійшли висновку щодо високої наукової культури дисертанта, виявлену в процесі проведення експерименту, логіка якого, вірогідність та коректність узагальнення результатів, а також обґрунтованість та об'єктивність висновків, сформульованих

за результатами експериментально-дослідної роботи. У підсумкових таблицях систематизовано кількісні результати за кожним критерієм, що підтверджує системність в організації експериментальної роботи. Результати педагогічного експерименту дозволили констатувати позитивну динаміку реалізації дослідних цілей та підтвердити гіпотезу дослідження. Водночас зазначимо, що такий підхід до узагальнення результатів експериментальної роботи свідчить про соціальну відповідальність вченого-педагога, чого сьогодні ще бракує в нашій державі.

Загальні висновки сформульовано на належному методологічному рівні. Їх зміст відображає виконання основних дослідницьких завдань.

На основі здійсненого аналізу дисертації, монографії та інших науково-педагогічних публікацій В. В. Каплінського маємо підстави для висновку щодо наукової новизни і теоретичного значення одержаних результатів. Це підтверджується наступним: обґрунтуванням концепції; розробленням системи та структурно-функціональної моделі системи професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки в педагогічних університетах. Її структурними компонентами визначено методологічний, теоретичний, діагностичний, мотиваційний, змістовий, технологічний, результативний; виокремлено структурні компоненти (мотиваційний, гностичний, діяльнісний, рефлексивний), критеріїв (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-пізнавальний, діяльнісно-комунікативний, рефлексивно-оцінний), схарактеризовано показники та рівні сформованості загальнопедагогічної компетентності як результат професійного становлення. Дисертантом визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що забезпечують успішність професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки: забезпечення мотиваційної основи особистості майбутнього вчителя шляхом організації суб'єкт-суб'єкної взаємодії викладача і студента; інтегрування теоретичної та практичної складових загальнопедагогічної підготовки студентів; збагачення творчого потенціалу майбутнього вчителя засобами аналізу та розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій; реалізація освітньо-виховних можливостей позааудиторної роботи в контексті професійно-особистісного становлення студентів; стимулювання майбутніх педагогів до особистісно-професійного самовиховання в процесі вивчення педагогічних

дисциплін. У процесі дослідження автором уточнено і поглиблено зміст базових понять дослідження: «становлення», «професійне становлення», «професійне становлення вчителя», «загальнопедагогічна компетентність», «загальнопедагогічна підготовка».

Результати дослідження В. В. Каплінського мають дуже важливе практичне значення, що полягає в розробленні та багатолітньому впровадженні системи професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки. Запропонований автором комплекс організаційно-педагогічних умов, форм, методів, технологій може використовуватись з метою вдосконалення професійної підготовки вчителя, зокрема, його професійного становлення в процесі загальнопедагогічної підготовки. Висновки, науково-методичні рекомендації й авторські дидактичні комплекси доцільно використовувати для підготовки лекційних курсів, спецкурсів та семінарських занять, практикумів та спецпрактикумів з педагогіки у закладах вищої освіти. Використання інноваційних ідей В. В. Каплінського сприятиме доповненню змісту навчальних дисциплін («Педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Методика викладання у вищій школі», «Основи педагогічної майстерності», «Методика виховної роботи»). Важливою ознакою практичної цінності роботи є розроблення конкретних науково-методичних рекомендацій щодо професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки. Доречно зазначити, що це знайшло відображення в монографіях автора: «Професійне становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки: теорія і практика, «Загальнопедагогічна компетентність учителя: особливості, складники, шляхи формування»; а також у навчальних посібниках: «100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення» (шість видань); «Методика викладання у вищій школі»; «Загальнопедагогічна підготовка до курсового та комплексного державного екзамену (осв.-квал. рівень «бакалавр»)); «Основи виховної діяльності вчителя фізичної культури». Навчально-методичний комплекс, розроблений В. В. Каплінським, вражає інноваційністю й креативністю.

Впровадження результатів дослідження є реальним, ефективним і підтверджується актами і довідками восьми педагогічних університетів різних регіонів України.

Завершуючи цю частину нашої експертизи дисертації, підкреслимо широкий спектр апробації результатів дослідження на 34 науково-практичних конференціях, зокрема на 22-х міжнародних. Проміжні та кінцеві результати дослідження висвітлено у 84 наукових працях, з яких 2 одноосібні монографії, 10 розділів у колективних монографіях, 4 навчальних посібники, 3 методичні рекомендації, 27 статей у фахових виданнях України, (з них 6 у збірниках, включених до міжнародних наукометричних баз), 12 статей у наукових зарубіжних виданнях, 19 наукових праць, що засвідчують апробацію результатів дисертації, 7 праць, що додатково відображають наукові результати дослідження.

На основі узагальнення результатів наукового пошуку, здійсненого В. В. Каплінським, вивчення рукописів дисертації та автореферату, монографії та інших його наукових і науково-методичних праць ми дійшли висновку, що особистий науковий доробок дисертанта можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток педевтології як субдисципліни педагогічної науки.

Високо оцінюючи докторську дисертацію В. В. Каплінського, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження і побажання.

1. Незважаючи на наш висновок щодо фундаментальності, й соціально-культурного значення дослідження та його перспективності, зауважимо, що в дисертації, на нашу думку, бракує завершального розділу або хоча б параграфа, в якому було б викладено обґрунтування розвитку педагогічної освіти в Україні з урахуванням творчого доробку автора або було б окреслено перспективи розвитку педагогічної освіти в нашій державі в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

2. Вважаємо, що автору доцільно було б здійснити ретроспективний аналіз проблеми професійного становлення майбутнього вчителя, якій приділено увагу в концепціях педагогічної освіти, розроблених українськими вченими в різні часи (під керівництвом академіків І.А.Зязюна, В.П.Андрущенка), а також науковою школою професора, почесного академіка НАПН України О. А. Дубасенюк. У рукописі дисертації бракує об'єктивного аналізу причин серйозних недоліків у педагогічній освіті, яка, на жаль, це не стала пріоритетом у державній політиці.

3. Більш глибокого наукового обґрунтування потребує положення щодо

кар'єрних домагань майбутніх учителів, про що йдеться в першій суперечності (с. 32), й логічно трансформується у третьому розділі дисертації в поняття «професіоналізм через кар'єрний розвиток» майбутніх учителів.

4. В доведенні теоретичного концепту дослідження (с. 36) автор приділяє значну увагу проблемі професійно орієнтованого розвитку майбутніх учителів, наголошуючи на тривалості цього процесу. Доцільно було б висвітлити його етапи, адже їх не лише теоретично обґрунтовано (с. 214 – 218), а й підтверджено практичною реалізацією в авторській моделі системи професійного становлення майбутніх учителів.

5. Розкриваючи наукову новизну і теоретичне значення дослідження (с. 40 – 41), варто було б до базових понять додати такі категорії, як «структурні компоненти, критерії і показники» професійного становлення. Доречно зазначити, що в рукописі дисертації вони представлені досить широко.

6. Розробляючи систему професійного становлення майбутнього учителя (розділ 3), доцільно було б розмежувати змістову та процесуальну сфери професійного становлення, кожній із яких притаманні інноваційні ідеї, творчі знахідки і креативні та оригінальні пропозиції автора.

7. Позитивно оцінюючи теоретичне обґрунтування організаційно-педагогічних умов та їх технологічного забезпечення (розділ 4), зауважимо, що в першій умові («Забезпечення мотиваційної основи особистості майбутнього вчителя шляхом організації суб'єкт-суб'єкної взаємодії викладача і студента»), недостатню увагу приділено аналізу особливостей її реалізації в процесі загальнопедагогічної підготовки (підрозділ 4.1). Ця умова в своїй основі пронизана сучасною ідеєю «студентоцентризму». На нашу думку, доцільно було б викласти морально-етичні та психолого-педагогічні застереження щодо її практичного втілення, оскільки ігнорування філософської категорії міри може дискредитувати найгуманніші прагнення.

8. Позитивно оцінюючи наявність значної кількості праць автора, опублікованих у польських наукових виданнях англійською мовою, зокрема у чотирьох польських колективних монографіях (Сандомир, 2018р.; Лодзь, 2018 р.; Люблін, 2017 р.; Лодзь, 2017 р.), у польському періодичному виданні (Варшава, 2017 р.), в матеріалах науково-практичної конференції (Кельце, 2016), в яких

представлені різні аспекти дисертаційного дослідження; а також достатньо повну характеристику у третьому параграфі другого розділу професійної підготовки фахівців педагогічної сфери в Республіці Польща, ми не знайшли у списку використаних джерел іноземних жодної польської публікації, незважаючи на те, що у цій країні накопичено цікавий досвід професійного становлення майбутніх вчителів, який висвітлено у численних публікаціях польських науковців, зокрема і в наведених вище колективних монографіях, співавтором яких є дисертант.

9. У тексті дисертації автор подекуди використовує замість словосполучення «загальнопедагогічна компетентність» словосполучення «професійне становлення»: «методика діагностики професійного становлення» (с. 407), «діагностика гностичного компоненту професійного становлення» (с. 420), «рівень сформованості професійного становлення» (с. 444). Доречно зазначити, що останнє визначення (рівень сформованості професійного становлення), на нашу думку, не можна вважати вдалим. Це твердження є не зовсім коректними, оскільки діагностується загальнопедагогічна компетентність, яка, за твердженням автора, є узагальненим результатом професійного становлення.

На жаль, рукопис дисертації не позбавлений окремих стилістичних огріхів і русизмів. Висловлені побажання і зауваження не впливають на загальну високу оцінку результатів наукового пошуку, здійсненого В. В. Каплінським впродовж 26 років. Рецензована дисертація є самостійно виконаною фундаментальною науковою працею, що має важливе сріально-культурне й освітньо-педагогічне значення. Узагальнені результати дослідження мають незаперечну наукову новизну, теоретичне і практичне значення і є важливими для творчого впровадження Концепції розвитку педагогічної освіти, затвердженої наказом МОН України 16 липня 2018 р., а також для виконання Плану заходів на 2017-2019 рр. із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. №903, з метою вдосконалення системи педагогічної освіти для підготовки педагогічних працівників та становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів.

Загальний висновок: актуальність дослідження, належний теоретико-методологічний рівень, аргументованість і вірогідність одержаних результатів, висновків і науково-методичних рекомендацій, наукова новизна і теоретичне значення, наукова культура узагальнення дослідницьких матеріалів та оформлення рукописів дисертації й автореферату дають підстави стверджувати, що наукова праця «Система професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки у педагогічних університетах» відповідає «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а В. В. Каплінський заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Кваліфікуємо автора докторської дисертації, що рецензується як талановитого, методологічно зрілого, креативного, соціально відповідального за результати своїх наукових пошуків і перспективного вченого-педагога, результати досліджень якого є вагомим внеском у розвиток в Україні педевтології, яка ще недостатньо поцінована й не досліджується системно в нашій державі.

Рекомендуємо В. В. Каплінському за результатами його дослідження підготувати підручник нового покоління і хрестоматію для студентів педагогічних університетів та інших закладів вищої освіти.

Офіційний опонент

НИЧКАЛО Н. Г. ,

доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
академік-секретар Відділення
професійної освіти і освіти
дорослих НАПН України

м. Київ, 4 жовтня 2019 р.

Н. Г. Нічкало
Підручний підпис
стверджую
начальник загального відділу
Національної академії педагогічних
наук України

04.10.2019 р.